

Silvija Brice jau vairāk nekā trīsdesmit gadu strādā kā profesionāla tulkotāja, un viņas iztulkoto grāmatu skaits mērāms vairākos simtos. Viņa tulko no vācu, angļu un poļu valodas un par sev tuvākajiem darbiem uzskata Gintera Grasa “Skārda bungas” un “Par beidzamību”, Mārgaretas Atvudas “Kaķacs”, Salmana Rušdi “Klauns Šalimars”, Alfrēda Dēblīna “Berlīne, Aleksandra laukums”, kā arī Keitas Atkinsones romānus.

Kā Silvija Brice pati saka: “Tulkošana ir mana mūža galvenā nodarbošanās. Brīnišķīgi, ja tulkojamais darbs atklāj kaut ko jaunu arī pašai. Bernharda Šlinka “Atvadu krāsas” lika man no jauna atskatīties uz savu emociju vēsturi, atgādinot, kādi noslēpumi mājo katrā cilvēkā un ka ir grūti izprast pat sevi pašu, kur nu vēl citus. Tomēr – ir vērts mēģināt. Tas var atraisīt dažu senu, samilzušu mezglu.”

Par savu veikumu S. Brice ir saņēmusi vairākas atzinības un visvairāk jūtas pagodināta par Spīdolas balvu, Atzinības krustu un divām Dzintara Soduma balvām. Papildus darbam prieku viņai sagādā mazbērni, grāmatas, kaķi un porcelāns, kā arī kalendāri un saullēkti ar savu mistisko spēju mērīt laiku.

Bernhard
Schlink

Abschiedsfarben

– geschichten –

Bernhards
Šlinks
Atvadu krāsas

– stāsti –

No vācu valodas tulkojusi

Silvija Brice

821.112.2-32
ŠI 400

Bernhard Schlink
ABSCHIEDSFARBEN

Copyright © 2020 by Diogenes Verlag AG Zurich
All rights reserved.
Vākam izmantots attēls © Shutterstock.com/vladm

Līdzfinansē
Eiropas Savienība

Vāka dizaina autore **Ilze Isaka**

Bernhards Šlinks
ATVADU KRĀSAS

Apgāda Zvaigzne ABC vadītāja **VIJA KILBLOKA**
Projekta vadītāja, redaktore *Una Orinska*
Korektore *Diāna Graudiņa*
Mākslinieciskā redaktore *Inguna Kļava Švanka*
Maketētāja *Irēna Kivliņa*

Apgāds Zvaigzne ABC, SIA, K. Valdemāra ielā 6,
Rīgā, LV-1010. Red. nr. T-759.
Jelgavas tipogrāfija

Šis ir ar autortiesībām aizsargāts darbs. Darba reproducēšana vai jebkāda cita neatļauta izmantošana ir autortiesību pārkāpums. Par autortiesību pārkāpšanu ir paredzēta atbildība Krimināllikuma 148. pantā. Saskaņā ar Autortiesību likuma 69.¹ pantu persona ir arī mantiski atbildīga par visiem zaudējumiem un morālo kaitējumu, kuru tā radījusi ar autortiesību pārkāpšanu.

© Tulkojums latviešu valodā, Silvija Brice, 2022
© Mākslinieciskais noformējums, literārā apdare,
izdevums latviešu valodā, Apgāds Zvaigzne ABC, 2022
ISBN 978-9934-31-268-7

SATURS

Mākslīgais intelekts	7
Pikniks ar Annu	31
Brāļa un māsas mūzika	55
Amulets	102
Mīlotā meita	122
Vasara uz salas	156
<i>Daniel, my Brother</i>	177
Vecuma plankumi	206
Gadadiena.....	228

MĀKSLĪGAIS INTELEKTS

1

Viņi visi ir miruši – sievietes, kuras esmu mīlējis, draugi, brālis un māsa, un, protams, vecāki, tantes un tēvoči. Esmu gājis uz viņu bērēm, nereti pirms daudziem gadiem, jo tolaik mira paaudze pirms manis, pēc tam reti un pēdējos gados atkal bieži, jo tagad mirst mana paaudze.

Ilgī es domāju, ka bēres palīdz atvadīties no mirušā. Atvadām ir jānotiek; apziņa par kāda cilvēka nāvi rada nemieru, līdz atvadas ļauj atrast mieru viņam – un sērotājam. Taču bēres nepalīdz. Tās apliecina palicējiem mirušā nozīmi un dāvā arī viņiem kādu daļiņu no šīs nozīmes. Tās garantē bērū viesiem cieņpilnu rituālu, kuram tiek ziedotas divas vai trīs stundas, katrs ierauga citus un tiek ieraudzīts pats, apliecina mirušajam pēdējo godu un izrāda līdzciecību palicējiem, un arī bērū viesiem tas piešķir mazliet cienīguma. Palīdzēt atvadīties – tam bēres neder.

Palīdz tas, ja esi klāt, kādam mirstot. Palīdzēja arī satikšanās ar manu tēvu, kurš jau bija miris, bet vēl

gulēja gultā, apbedītāja neapkopts. Viņam nebija aizvēruši acis un muti, un nāves šaušalas, kuru priekšā viņš izbailēs bija iepletis acis un atiezis zobus, iedzeldējās manī. Viņš bija miris. Pat tad, ja kāds ir saposts, guļ zārkā un šķiet veidots drīzāk no plastmasas, nevis no miesas un asinīm, viņa nāvi tu jūti tik skaidri, ka vienkārši zini – no viņa ir jāatvadās.

Taču šī zināšana vēl neīsteno atvadas. Tās īsteno vienīgi laiks. Un savādi: jo mazāk tev bijis darīšanas ar kādu gados pirms viņa nāves, jo ilgākas ir atvadas no viņa, bet, jo vairāk tev bijis ar viņu darīšanas, jo ātrāk tas notiek. Biju mazliet iedraudzējies ar savu kaimiņu; dažreiz mēs ielūdzām viens otru uz glāzi vīna, viņš mani – vasarā uz sava balkona, es viņu – ziemā pie sava kamīna, rītos mēs vienā un tajā pašā laikā atstājām māju, viņš devās uz maiznīcu un es uz preses kiosku, un mēs gandrīz katru dienu sastapāmies kāpņu telpā. Tāpēc, kad viņš nomira, man pēc pāris dienām kļuva skaidrs, ka sastapšanās un ielūgumi ir beigušies un ka viņš ir miris. Es atvadījos no viņa un sēroju, taču tās bija mierīgas sēras – sāpes pēc notikušām atvadām, atvadu sāpes.

Pavisam citādi bija, kad nomira mana šķirtā sieva. Viņa kopā ar otro vīru bija pārcēlusies uz Čehiju un pēc vīra nāves palikusi tur. Mēs labi sapratāmies un divreiz gadā satikāmies – pavasarī tur un rudenī šeit, un pēc viņas nāves man ilgi šķita, ka viņa ir dzīva, tikai vēl arvien tālu prom. Viņa nomira aprīlī, dažas

nedēļas pēc mana apciemojuma, un nākamajos mēnešos viņa manā dzīvē vai ārpus manas dzīves eksistēja ne citādi kā iepriekšējos gados. Es bieži domāju par viņu, atcerējos kaut ko tādu, ko bijām piedzīvojuši vai ko viņa bija darījusi vai teikusi, centos paturēt prātā to, ko gribēju pastāstīt viņai oktobrī, kad viņa atbrauks ciemos, un domās jau izstāstīju to viņai un tik skaidri redzēju viņu acu priekšā, ka tam līdzās priekšstats par viņas nāvi palika abstrakts. Pienāca ziema, līdz es aptvēru, ka man ir jāatvadās no viņas, un pienāca nākamā gada aprīlis, līdz es beidzot biju atvadījies. Un pēc ilgajām atvadām es vēl ilgi skumu – patiesībā šīs sēras nekad nav pilnīgi beigušās un nekad arī pilnīgi nebeigsies.

2

No sava drauga Andreasa es nemaz negribēju atvadīties. Gados pirms viņa nāves mēs redzējāmies tikai ar lieliem starplaikiem; pēc aiziešanas pensijā viņš bija noirējis dzīvoklīti Bavārijā, kur dzīvo viņa dēls Tomass, un es biju palicis Berlīnē. Te mēs devāmies pārgājienā Bavārijā, te blīvā secībā izbaudījām koncertus un operas Berlīnē, te satikāmies pusceļā, apmeklējot *documenta* Kaselē vai festivālu Baireitā. Mūsu kopīgās dienas vienmēr bija skaistas, dzīvas, sirsnīgas. Mēs esam draugi kopš bērnības.

Arī viņš pēc nāves eksistēja manā dzīvē vai ārpus manas dzīves ne citādi kā iepriekš; arī ar viņu es turpināju dialogu, it kā vajadzētu tikai pagaidīt kādu brīdi, līdz mēs redzēsīmes atkal. Andreasam dzīvam esot, es biju baidījies, ka mūsu draudzību kaut kas pēkšņi varētu aptumšot, turpretī dialogs ar mirušo Andreasu bija brīvs no bailēm. Man vairs nebija jābaidās ne no kādiem pārsteigumiem, atklājumiem vai atmaskojumiem. Mēs atkal bijām kā bērni, un es vēlējos, kaut jel mūsu draudzība šajā nevainības stāvoklī turpinātos vēl un vēl.

Taču tā būtu izturējusi arī atmaskojuma smagumu. To, ko savā laikā esmu izdarījis un ar ko nelepojos, par ko pat kaunos – vai varbūt man nav jākaunas, jo tas, ko izdarīju, bija tikai cilvēciski, tomēr man labāk patiktu, ja es nebūtu to izdarījis, – Andreass būtu to sapratis un piedēvis man, un varbūt pat teiktu, ka tur nav, ko piedot, šis tas dzīvē vienkārši sakrīt neveikmīgi un arī es esmu tikai upuris tāpat kā viņš. Patiesībā esmu pārliecināts, ka Andreass būtu tā teicis un apliktu roku man ap pleciem, un, ja mēs tobrīd būtu ceļā, tad kādu gabalu būtu gājuši šādi, bez vārdiem, tikai ar viņa roku ap maniem pleciem, un tad viņš pasmietos savus zinīgos, draudzīgos smieklus un sāktu runāt par kaut ko citu.

Kāpēc man bija bail no atmaskošanas, kaut gan nebūtu vajadzējis baidīties? Un vai visvienkāršāk nebūtu bijis izstāstīt Andreasam, kas toreiz noticis?

Biju to apņēmies reizi pēc reizes. Taču, kad bijām kopā, tas šķita kaut kas pārāk tāls, pārāk sen pagājis, neiederējās mūsu noskaņojumā vai sarunā, un nebija īsta iemesla ierunāties par to tieši tagad. Iepriekšējā tikšanās reizē es nebiju par to ierunājies un vēl aizvien varēju ierunāties nākamajā – tad kāpēc tagad? Tā ritēja gadi, un es nezinu, kāpēc baidījos, lai gan baidīties nebūtu vajadzējis. Tāpēc, ka Andreass varbūt tomēr nebūtu sapratis? Bet es taču sapratu, kāpēc toreiz bija noticis tā, un viņš patiesībā vienmēr saprata to, ko sapratu es.

Lai vai kāpēc man bija šīs bailes – tās man bija, un es jutos atvieglots, kad pēc viņa nāves man vairs nevajadzēja baidīties. Es neticu dzīvei pēc nāves, un to, ko Andreass nebija uzzinājis šajā saulē, viņš nevarēja uzzināt arī ne debesīs, ne ellē. Mūsu draudzība turpināja dzīvot, pirms viņa nāves tā dzīvoja mūsu domās un tikšanās reizēs, bet pēc viņa nāves – vairs tikai manās domās, toties brīva no bailēm. Andreasa nāve nomierināja, nevis radīja nemieru. Kādēļ lai es būtu atvadījies no Andreasa?

3

Nē, mūsu draudzība turpināja dzīvot ne tikai manās domās vien. Ar Andreasa meitu Lēnu es iepazinos drīz pēc viņas piedzimšanas, redzēju viņu uzaugam,

un viņa man bija mīla. Kad pēc Andreasa sievas Paulas pāragrās nāves ciemojos pie viņa, Lēnas un Tomasa vai kad viņš atbrauca ciemos no Bavārijas uz Berlīni, Lēna – kura joprojām dzīvoja šeit – allaž bija kopā ar mums. Mēs ar Andreasu devāmies pastaigā un pēc tam ieturējām vakariņas kopā ar Lēnu vai arī gājām pastaigāties kopā ar viņu un pēc tam palikām divatā. Pēc Andreasa nāves mēs ar Lēnu dažreiz norunājām kopā iet vakariņās, uz koncertu vai pastaigā; sākumā zvanīju es, taču drīz viņa arī sāka zvanīt man. Un, kad bijām kopā, arī Andreass vienmēr bija mazliet klātesošs un dzīvoja mūsu draudzībā. Bez bailēm, bez vainas, pasargāts.

Līdz Lēnai ienāca prātā iepazīties ar Andreasa lietu bijušās Vācijas Demokrātiskās Republikas Valsts drošības dienesta dokumentu izpētes birojā. Es mēģināju viņu atrunāt. Vai gan mēs nebijām lasījuši par bijušajiem *Stasi* darbiniekiem, kuri tur strādā un kuriem nevar uzticēties? Par to, cik maz var paļauties uz dokumentiem, kuros *Stasi* aģentu kuratori cenšas izskatīties krietni un liek gan spiegotājiem, gan izspiegotajiem teikt un darīt to, ko tie nav nedz teikuši, nedz darījuši? Par apsūdzībām un tiesas prāvām, kas ierosinātas pēc ieskatīšanās personiskajās lietās un nav novedušas ne pie kā cita kā vien pie attiecību izpostīšanas? Bet, galvenais: vai Andreass pats nebūtu varējis izlasīt savu lietu, ja vien būtu gribējis, un vai Lēnai nevajadzētu respektēt viņa vēlēšanos?

Taču mani jautājumi un lūgums tikai nostiprināja viņas apņēmību. Nudien savāda ir mūsdienu karstā vēlme būt bijušam upurim. It kā tas būtu goda nosaukums, it kā liecinātu par slavas cienīgu rīcību. Ja neesi paveicis neko citu, tad vismaz vēlies būt bijušais upuris. Tas, kurš reiz bijis upuris, ir cietis no ļaundarībām un tāpēc pats nevar būt darījis neko ļaunu. Pret to, kurš reiz bijis upuris, ir apgrēkojušies citi, tāpēc viņš pats ir bez grēka. Lēna savā dzīvē nav sasniegusi daudz. Ja viņa pati nevarēja būt bijušais upuris, tad gribēja vismaz būt upura meita. Izklusās labi: “Mans tēvs savas politiskās pārliecības dēļ nokļuva cietumā un pēc tam gan drīkstēja atkal strādāt par matemātiķi, taču tika nemitīgi izspiegots.”

Es mierināju sevi ar to, ka viņai nebūs iespējas izlasīt Andreasa lietu. Mīruša cilvēka personiskā lieta parasti nav pieejama. Viņa bērni izņēmuma kārtā drīkst izlasīt šo lietu, bet tikai tad, ja pārliecinoši izklāsta, ka ar šīs lietas palīdzību grib izvērtēt VDR režīma notikumus vai pasākumus. Viņiem ir ticami jāpierāda, ka viņu interese ir pamatota. Ko gan varēja pierādīt Lēna?

Andreass bija matemātiķis tāpat kā es. Pēc tam kad bija uzbūvēts mūris, viņš mēģināja bēgt, tika notverts un notiesāts, bet pēc četriem gadiem cietumā un viena gada fabrikā nonāca Zinātņu akadēmijā. Viņš bija ģeniāls matemātiķis, bez viņa nevarēja iztikt. Sešdesmitajos gados mēs abi bijām VDR kibernetikas un

informātikas jaunās zvaigznes; VDR varēja pateikties mums par to, ko izpētīja un sasniedza šajā jomā. Pēc bēgšanas mēģinājuma Andreass nevarēja kļūt par jaunā kibernetikas institūta vadītāju, un par to bija jākļūst man. Taču, kad viņš sāka strādāt institūtā, es daudzējādā ziņā atbalstīju viņu, un, manuprāt, viņam nemaz nebūtu pa prātam vadošie posteņi, kas viņam tika liegti. Cietuma un fabrikas gados viņš bija noklusis; viņam vairs nebija vīziju par plāniem un to īstenošanu, viņš gribēja netraucēti nodoties pētījumiem. Tie bija izcili; publikācijas, kuras VDR parasti parādījās ar vairākiem autoru vārdiem, bet mūsu institūtā – ar viņa un manu vārdu, sagādāja institūtam zināmu slavu pat ārzemēs.

Kādus VDR režīma notikumus vai pasākumus Lēna būtu varējusi izvērtēt ar Andreasa lietas palīdzību? Kāda pamatota interese viņai varēja būt?

Viņas lūgums saņemt lasīšanai Andreasa lietu tiešām tika noraidīts. Taču viņa nepadevās. Viņa ir studējusi vēsturi un filozofiju tāpat kā daudzi no viņas paaudzes un – arī tāpat kā daudzi no viņas paaudzes, sevišķi ar austrumu izcelsmi – nožēlojami dzīvojuši no projekta līdz projektam, pusslodze uz pusgadu šeit, ceturtdaļslodze uz ceturtdaļgadu tur, un viņai tas bija apnicis. Viņa gribēja pati savu pētniecisko projektu. Zinātniski vēsturisku pētījumu projektu par kibernetikas un informātikas pirmsākumiem VDR, tādu projektu, ar kura palīdzību viņa tiktu pie sava

tēva personiskās lietas. Kopā ar kādu kolēģi, neapdāvinātu matemātiķi, toties apdāvinātu miglas pūtēju, viņa uzrakstīja stipendijas pieteikumu kādam fondam. Projektā bija paredzēts arī pētīt kibernetikas un informātikas politisko funkciju VDR un to dibinātāju politiskos mērķus, cita starpā intervējot vēl dzīvos dibinātājus, to vidū arī mani, un iepazīstoties ar mirušo dibinātāju personiskajām lietām. Pirms Lēna iesniedza pieteikumu fondam, viņa kārtīgi un pieklājīgi apjautājās, vai stipendijas iegūšanas gadījumā es būšot ar mieru sniegt intervijas un vai pieteikumā viņa drīkstot minēt manu vārdu.

4

Mēs panācām vienošanos. Es apsolīju sadarboties ar noteikumu, ka Lēna aiz cieņas pret Andreasu nelasīs viņa personisko lietu. Viņa tielējās, tomēr pēdīgi piekrita. Intervijas ar mani solīja vairāk izskaidrojumu nekā Andreasa lieta.

Es nopriecājos. Biju izglābis savu draudzību ar Andreasu. Nekas to neaptumšos. Mans nodarījums paliks, kāds bijis: saprotams, piedodams, mazs kļūpiens, līkums mūsu draudzībā.

Un ko tad es patiesībā biju nodarījis! Andreass Rietumos nebūtu kļuvis laimīgs. Viņš bija labsirdīgs, gādīgs mājas cilvēks, radīts atturīgajai dzīvei VDR,

kurā no svara bija nevis spozme un nauda, bet gan ģimene un draugi, dzīvoklis un vasarnīca, drosmīga grāmata vai neparasta filma, vakars teātrī vai koncertā. Un Paula! Abi iepazinās īsi pirms viņa bēgšanas mēģinājuma, un tolaik es vēl neredzēju, ka viņi ir lemti viens otram, taču lemti viņi bija. Dažas nedēļas pēc Andreasa atgriešanās no cietuma viņi apprecējās, un tā kļuva par vissirsnīgāko un priecīgāko laulību, kādu esmu piedzīvojis. Tās kāzas es neaizmirsīšu nekad. Starojoša vasaras svētdiena, par tik drīzām kāzām un nedrošu nākotni nobažījušies vecāki, Paulas liksmie studiju draugi un draudzenes kniedētos džinsos un kleitās ar kupliem apakšsvārkiem, daži ar maziem bērniem, divi lēnprātīgi Andreasa fabrikas kolēģi tumšos uzvalkos, viņu sievas ar uzkasītiem blondiem matiem, saldaiss dzirkstošais *Rotkäppchen* vīns un pēc tam alus pie krievu salātiem ar desiņām – viss bija lieliski, un mēs bijām mierā ar savu dzīvi un savu valsti. Es biju laulību liecinieks.

Nē, Andreass Rietumos nebūtu kļuvis laimīgs, un tas, ka bēgšana neizdevās, viņam bija īsta svētība. Protams, būtu patīkamāk, ja viņš brīvprātīgi būtu atteicies no šīs ieceres. Tiesas priekšā viņš liecināja, ka esot atteicies no tās brīvprātīgi un izbeidzis gatavošanos, tikai vēl neesot aizvācis gatavošanās pēdas. Taču viņa dienasgrāmatā, ko atrada policija, bija daudz rakstīts par ilgām aizbēgt un par gatavošanos bēgšanai, toties ne vārda par to, ka viņš izbeidzis

gatavoties, un tiesa viņam nenoticēja. Tiesas priekšā nepalīdzēja arī tas, ka, pateicoties gaidāmajai institūta dibināšanai un Andreasa iespējamai iecelšanai par tā vadītāju, viņam bija dibināts iemesls palikt. Viņš to nemaz nezināja. Arī man nebūtu vajadzējis to zināt, un uzzinājis es to biju tikai tāpēc, ka mana draudzene strādāja par akadēmijas prezidenta sekretāri. Runāšu bez aplinkiem. Būtu patīkamāk, ja bēgšana būtu izgāzusies bez manas līdzdalības. Ja kāds cits būtu norādījis policijai uz zemūdens skūteri, ko Andreass uzbūvējis savā garāžā, lai bēgtu pa Baltijas jūru. Es izdarīju to anonīmi, un Andreass neturēja mani aizdomās, jo par zemūdens skūteri biju uzzinājis, pateicoties nejaušībai, kuras dēļ par to būtu varējuši uzzināt arī citi; negaisa laikā garāžai pārdega elektrisko durvju drošinātāji, un garāža pusi dienas stāvēja vaļā.

Nezinu, vai viņš patiešām gribēja palikt VDR. Kad apjautājos par to, viss jau bija beidzies, un viņš tikai paraustīja plecus. “Kāda tam vairs nozīme.” Es biju iesaistījis policiju, jo gribēju noturēt Andreasu šeit – viņa paša dēļ un arī tāpēc, ka negribēju zaudēt draugu. Apmeklēju viņu cietumā, cik bieži vien varēju, iekārtoju viņu darbā institūtā, cik drīz vien varēju. Viņš bija stūrgalvīgs, un, ja aizkaitināja institūta vadību, es turēju pār viņu sargājošu roku. Manuprāt, ja esmu pret viņu apgrēkojies, tad esmu to izpircis atliku likām.

Nezinu pat, vai esmu pieminēts viņa lietā. Kā kolēģis noteikti esmu, un, ja viņam bija piekomandēts kāds neoficiālais līdzstrādnieks, tad viņš būs ziņojis arī par mani un mūsu draudzību. Nekad netiku saņēmis nekādus mājienus par to, ka esmu atpazīts kā anonīmais ziņotājs. Varbūt man nemaz nevajadzēja baidīties no tā, ka Lēna ieskatīsies Andreasa lietas dokumentos. Ja vien toreiz, kad mani iecēla par institūta direktoru, partijas sekretārs nebūtu runājis par to, ka nesen ir pārliecinoši pierādīties, cik droši uz mani var paļauties šķiru cīņā.

5

Lēnas projekts tika apstiprināts, un viņa ķērās pie intervijām. Ar lielāku prieku, nekā būtu gaidījis, es stāstīju viņai par kibernetikas un informātikas pirmsākumiem VDR. Pēc Vācijas atkalapvienošanās mans institūts tika likvidēts, un es jutos tā, it kā līdz ar tā bojāeju savu vērtību būtu zaudējusi arī mana dzīve, ko biju veltījis VDR elektronikas progresam. Atbildot uz Lēnas jautājumiem, es atskārtu, cik daudz mēs tolaik esam paveikuši ar trūcīgiem līdzekļiem, par spīti sīkumainiem traucēkļiem. Es varēju lepoties ar savu darbu.

Mani likvidēja kopā ar institūtu. Andreass un citi kolēģi uz pāris gadiem tika pārcelti darbā uz citiem

valsts institūtiem un pēc tam priekšlaikus palaisti pensijā. Vadošā amata dēļ man piedēvēja sevišķi ciešu sadarbību ar sistēmu, tāpēc nevarēja būt ne runas par turpmāku darbu kādā valsts institūtā. Pēc tam es kļuvu par pašnodarbinātu sistēmanalītiķi, guvu sekmes un tagad, pensijas gados, varu atļauties to, kas padara pensijas gadus patīkamus. Labprāt būtu ņēmis līdzī Andreasu. Taču kapitālisma brutālā konkurence viņam nederētu.

Mūsu vislabākais laiks bija sešdesmitie gadi. Īsā cerība, ka pēc mūra uzbūvēšanas būs vairāk brīvības, lielāka atvērtība kultūrā, lielāka gatavība zinātnes un tehnikas jauninājumiem. Nesen izlasīju grāmatu par Silīcija ieleju, un kaut kas no eiforiskā noskaņojuma, kas sākotnēji valdīja turienes garāžās, bija jaušams arī pie mums. Mēs domājām, ka plānošanā spēsīm īstenot tādu revolūciju, kuras rezultātā sociālisms apsteigs kapitālismu. To nemaz nepanākot, – izzobotais Ulbrīhta teiciens par apdzīšanu bez panākšanas mums tolaik šķita nevis dīvains, bet gan pravietisks.

Man bija daudz darba ar plānošanu un organizēšanu, tehnikas atpalcību, finanšu trūkumu, personālu. Līdzstrādnieku pirmo paaudzi es personiski sameklēju pa visu valsti, skolās, universitātēs, uzņēmumos, un, ja kāds noderīgs cilvēks dienēja Tautas armijā vai tās celtniecības spēkos, es neatlaidos tikmēr, līdz viņš tika piekomandēts mūsu institūtam. Mums ar Andreasu bija pašiem savs ķīmisko

savienojumu analīzes projekts, ko dators sākumā tikai atbalstīja, bet vēlāk veica patstāvīgi, un pie šī projekta mēs strādājām daudzas dienas un daudzas naktis. Līdz iejaucās partijas sekretārs. Mums esot jānācās no Padomju Savienības kibernetikas un informātikas. Mums esot jāizbeidz buržuāziskā spēlīte ar mākslīgo intelektu. Mums esot jāveic pētījumi kopā ar industriju un industrijas labā.

Mēs slepeni turpinājām darbu pie sava projekta un septiņdesmitajos gados, lasot amerikāņu publikācijas, pamanījām, ka amerikāņi strādā pie līdzīgiem projektiem un nav mums ne soli priekšā. Toties viņiem bija lielāks budžets un lielāki datori, un ar to pietika, lai beigu beigās mēs bezcerīgi atpaliktu.

Vēl atceros, kā mēs ar Andreasu apbedījām savu projektu, kopā piedzēdamies. Tā bija ceturtdiena pēc Ziemassvētkiem, Padomju Savienība bija iemarsējusi Afganistānā, laiks pieturējās mēreni silts, mēs bijām ieturējuši maltīti Republikas pilī un ar pudeli degvīna sēdējām uz soliņa Monbižū parkā, līdz policijas patruļa mūs iztramdīja un aiztrieca uz mājām. Mēs bijām lepni, nikni, ciniski, mazdūšīgi, nomākti, skumji – un ļoti tuvi viens otram. Lai vai cik sapņu būtu izputējis, lai cik sarežģīta būtu kibernetikas un informātikas nākotne, lai cik šaura un sīka būtu dzīve mūsu valstī – mēs bijām viens otram.